

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
senelik posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecranî Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna müracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata... Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara , 31 Kânunsani . 1929

Sayı: 114

İhtiyarlık Ruhiyatına dair

Yaşın ilerlemesiyle fizyolojik takatın zaiflemesi ihtiyarlığı tevhit eder. Senelerin ağırlığı beden ve ruh kuvvetlerinin inhitatları, araya marazî haller girmedikçe tabii bir ihtiyarlığa tekabül eder. Bu suretle husul bulan ihtiyarlık, ne uzvî ne de ruhî bir marazdır.

İhtiyarlık ruhiyatı ile ilk alâkadar olanlar ediplerle feylosoflardır. Burada da edebî ve felsefî ruhiyat, ilmî ruhiyata takaddüm etmiştir.

İhtiyarlığın normal bir surette gelmesi normal bir ihtiyarlık ruhiyatı getirir. Burada işte bu ihtiyarlık ruhiyatının başlıca evsaf ve hususiyetlerini Paul Gourdon'un «Journal de Psychologie» [15 Mayıs 1927] deki bir makalesinden telhisen maktul edeceğim.

Senelerin yükü altında fizyolojik takatımız tükenmekte ve bunun neticesinde mazi ve istikbale ait alâkalarımızın gevşeyerek bunların daha çok hale intibakımızı muhafazaya masruf

kaldığı görülmektedir. Bu hal, az çok vuzuhle, ihtiyarların çoğunda görüldüğünden onların bu suretle yalnız hali bizde hotbin oldukları hissini tevhit eder. Hâlbuki onlardaki bu ruhî hal «hotbinlik» kelimesiyle değil «halcilik» tabirile daha eyi tavsif olunur. Çünkü yalnız hali düşünmek seciyesi ihtiyarlıkta son derecede tahakkuk etmiştir.

Bu tefsir doğru ise ihtiyarlık ruhunun, hakikati halde mevani ve müşkilâtın birikmesinden ibaret olan normal tekâmülü iki merhale geçirir. Yalnız ihtiyarların çoğu birinci merhaleyi aşamadıkları için ikinci merhale nadir ihtiyarlarda görülebilir.

Birinci ihtiyarlık merhalesinin farik sıfatı: abüksabük konuşmak ve geçmiş günleri canlandırmaktır. Kuvvetlerinin tükenmeğe yüz tutmasıyla son günlerinin yaklaştığını hisseden adam, kendisine artık ilelebet haram olmuş günlerin hasret ve rikkatına düşerek bağrını gayri şuurî olarak

evvelce geçtiği yollara çevirir. Ruh burada hafıza zeminine çıkacak bir takattan henüz mahrum değildir; fakat bu çıkış ve mazinin hayallerine dalış bundan böyle, tamamen akim ve yeknasak bir faaliyettir, çünkü buulardan istikbal için yeni tahayyül kombinezonları yapabilecek bir halde değildir.

İkinci ihtiyarlık merhalesi halin hayatını yaşamak, mezar hayatının sulh ve sükünuna hazırlanmaktır. Her şeyden ve her kesten el çeken bu merhalede ne mazi, ne de istikbale bakılmadığı gibi idrak edildiği dakika da unutilan tenbihlerden de bir hayır yoktur. Hayat ve hassasiyeti bu suretle çekilmiş olan insan, ölümün ebedî hissizliğine doğru duygusuz ve bir lâhzada doğup bir lâhzada ölen hislerle ilerler. Sureti kat'iyyede itiyat zeminine düşmüş olan bu ruhun ahval ve zamanın davetlerine cevap verecek bir iktidarı kalmamıştır. O, şimdi eski tecrübelerinin ku-

sifatını izafe için sebep gösterilecek, velev ki münferit olsun, hiç bir hadise zikredilmez. Saiki ne olursa olsun, bu bir hakikat, bir vakiyadır. İhtimal bundan dolayıdır ki, edebiyatımızla meşgul olan türk teskere ve tarihnüvisleri kadın şairlerimiz üzerinde fazla durmak lüzumunu hissetmiye-

rek, eserlerine onların yalnız isimlerini kayıt ile iktifa etmişlerdir,

Mamafi, ister kadir ve hakim, ister vazî ve aciz olsun, edebiyat tarihimizin sayfalarında her hâlde bir kaç kadın simasının aksi vardır. Edebiyat tarihimizin bütün devireleri ve safhalariyle tenviri için,

kıymetleri mahdud, mevkileri küçük olmakla beraber, bunların da tetkiki zarurî görünür. Bu itibarla Seher Aptalı, onlardan biri olarak kaytederek, ismine dikkati celbetmekte mahzur tasavvur etmiyoruz,

MEHME'İ HALİT

rulmuş makinası içinde yaşamaktan başka bir şey yapamayan bir adamdır.

Elhasıl normal ihtiyarlık ruhunda narazî bir bunama zafiyeti değil, belki teessürî ve zihnî faaliyetlerle hafızanın umumî bir mahdudiyeti vardır. Bunun da sebebi dimağ ve uzviyette senelerin yığıldığı fizyolojik sarkıntılardır. İhtiyarlık baş göstermeğe başlayınca insanın alâkası bilâ-ihtiyar kendi mazisine ve bizzat kendine katlanıyor. Yeni mefhumlar teşkil ve tespit edebilmek için pek takatsız kalan son faaliyet bakıyyeleri, eski hatıraların hemen kendiliğinden isticlabı gibi kolay işlerde kullanılıyor. Hatıraların isticlabı kabiliyeti bozulmuyor; fakat bunların zaman ve mekânlarını tespit etmek iktidarı kalmıyor. Evvelce imâl edilmiş prensiplerden şuurlu bir surette mülhem hattı hareketler içinde geçen bu devre ihtiyarlığın *lâhzavî hassasiyetcikler ve abuk-sabukluklar devresidir*.

Daha sonra mahlûkat ve mevcûdattan tamamiyle el çekmek, yaşanan hatıraları lâhzada unutmak ve istikbale hiç tasma etmemek baş gösterir. Artık muhayyile ve hafızasız olan bu adam, ebedî bir «hal»e mahkûm olarak otomat bir makinanın duygusuzluğu ve itiyatlarının bundanböyle hiç değişmeyecek olan kurulmuş çarkları içindedir. Bu ikinci devre ihtiyarlığın *sükûn ve halin damla damla yaşanması devresidir*.

Evveldenberi şiir ve edebiyatı alâkadar etmiş ve daha eyi malûm olan devre; ilk ihtiyarlık devresidir.

XIX uncu asrın Fransız ediplerinden Charle Nodier' bu devreyi şöyle tasvir ediyor: «tabiatın ihtiyarlara ihsan ettiği en tatlı imtiyaz, çocukluk intibalarını son derecede kolaylıkla yakalamalarıdır. Bu istirahat çağındaki hayat akışı binlerce kıvrımlardan sonra sathi maili, kendisini faydasız bir seyahatta işkal etmiş olan her türlü manilerden nihayet kurtarıp menbaı civarlarına köpüksüz ve berrak bir surette yaklaştırmış ve burada sahillerine evelce aksetmiş olan ilk gölgeleri durgun ve sakin sularında bir daha aksettirmeden gözden kaybolmamış bir ırmağa benzer.»

İhtiyarlık ruhunun son ta-

havvülünü de ifade etmek için bu hayali tamamlamak lâzımdır. İhtiyarlayan hayat ırmağı, kendi mazisi diyarına bu surett döndükten sonra artık ilerlemekten kesilmiş ve istikbale karşı birdenbire hissiz kalmış olarak «hâl»e avdet eder. Bir vakıtlar dağ taş aşmış, ve kayalarla çarpışıp köpürdükten sonra geldiği yerlere argın ve durgun bir halde dönmüş olan hayat ırmağı şimdi artık akmayan donuk, gayrişeffaf ve kaypak sathından sahilleri gittikçe belirsizleşen in'ikâslarını, alaca karanlıkların artan boşlukları içinde, her şeyin sinesinde silindiği ölüm gecesine gönderiyor.

MUSTAFA ŞEKİP

KAFAMDA İHTİLÂL

Birden, paslı bir çanın ipini bir kadit el,
Çekti, çekti bağlanmış bir canavar gayziyle:
Sonra bir duvar çöktü, parçalandı bir heykel;

Dik dağlardan koparak geldi sonsuz hızıyla,
Tam yedi kat sedini yıktı bendin suları;
İsli göğüsler şarap gipi içti rüzgârı...
Kalplerin ateşinde kızdırıldı demirler,
Kırıldı demirleri yassıltan silindirler..

Alevlendi yanaklar;
Seslendi birbirine bin hazla: Yürü, yürü,
Diye kansız dudaklar..
Sonuncu dinamonun da bitince kömürü,
Bir vücudün ansızın taş kesilmesi gibi,
Şehir birden derin bir karanlığa gömüldü..
Her kaldırım taşında sanki bir baykuş güldü:
Körler, topallar, açlar... Bir sırığın ucunda
Bir paçavra halinde sürüklediler Rabbi;
Mukaddes yapraklar herbiri avucunda
Buruşturdu fırlattı
. Bağırdı, kırdı, attı...

Dağıldı bu tabloya sonra soluk bir duman:
Bir göl nasıl açarsa fidandaki koncadan,
Bu haile üstünde ağır ağır belirdi;
Yüzün bir şifa gibi bu kanlı şehre girdi...

MUHİP ATALAY